

درباره لایحه آیین دادرسی کیفری
«پیشنهاد مرکز پژوهش‌ها»
(باب اول: کلیات)

کد موضوعی: ۲۴۰
شماره مسلسل: ۱۲۴۱۵
خردادماه ۱۳۹۰

درباره لایحه آیین دادرسی کیفری
«پیشنهاد مرکز پژوهش‌ها»
(باب اول: کلیات)

کتاب اول - آیین دادرسی کیفری

باب اول - کلیات

فصل اول - تعریف آیین دادرسی کیفری و اصول حاکم بر آن

ماده (۱)

آیین دادرسی کیفری مجموعه مقررات و قواعدی است که برای کشف جرم، تعقیب متهم، تحقیقات مقدماتی، میانجیگری، صلح میان طرفین، نحوه رسیدگی، صدور رأی، طرق اعتراض به آراء، اجرای آراء، تعیین وظایف و اختیارات مقامات قضایی و ضابطان دادگستری و رعایت حقوق متهم، بزه‌دیده و جامعه وضع شده است.

ماده (۲)

دادرسی کیفری باید مستند به قانون باشد، حقوق طرفین دعوا را تضمین کند و قواعد آن نسبت به اشخاصی که در شرایط مساوی به سبب ارتکاب جرائم مشابه تحت تعقیب قرار می‌گیرند، به صورت یکسان اعمال شود.

ماده (۳)

مراجع قضایی باید با بی‌طرفی و استقلال کامل در مورد اتهام انتسابی به اشخاص در کوتاه‌ترین مهلت ممکن، رسیدگی و تصمیم مقتضی اتخاذ و از هر اقدامی که باعث ایجاد اختلال یا طولانی شدن فرآیند دادرسی کیفری می‌شود، جلوگیری کنند.

ماده (۴)

اصل، براءت است. هرگونه اقدام محدودکننده، سالب آزادی و ورود به حریم خصوصی اشخاص مجاز نمی‌باشد، مگر به حکم قانون و با رعایت مقررات و تحت نظارت مقام قضایی، در هر صورت این اقدامات نباید به‌گونه‌ای اعمال شود که به کرامت و حیثیت اشخاص آسیب وارد کند.

ماده (۵)

متهم باید در اسرع وقت، از موضوع و ادله اتهام انتسابی آگاه و از حق دسترسی به وکیل و سایر حقوق دفاعی مذکور در این قانون بهره‌مند شود.

ماده (۶)

متهم، بزه‌دیده، شاهد و سایر افراد ذریب‌باید از حقوق خود در فرآیند دادرسی آگاه شوند و سازوکارهای رعایت و تضمین این حقوق فراهم شود.

ماده (۷)

در تمام مراحل دادرسی کیفری، رعایت حقوق شهروندی مقرر در «قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی» ازسوی تمام مقامات قضایی، ضابطان دادگستری و سایر اشخاصی که در فرآیند دادرسی مداخله دارند، الزامی است. متخلفان علاوه بر جبران خسارات وارد شده، به مجازات مقرر در ماده (۵۷۰) قانون مجازات اسلامی محکوم خواهند شد، مگر آنکه در سایر قوانین مجازات شدیدتری مقرر شده باشد.

فصل دوم - دعوای عمومی و دعوای خصوصی

ماده (۸)

محکومیت به کیفر فقط ناشی از ارتکاب جرم است و جرم می‌تواند دو حیثیت داشته باشد:

۱. حیثیت عمومی از جهت تجاوز به حدود و مقررات الهی یا تعدی به حقوق جامعه و اخلال در نظم عمومی،
۲. حیثیت خصوصی از جهت تعدی به حقوق شخص یا اشخاص معین.

ماده (۹)

ارتکاب جرم می‌تواند موجب طرح دو دعوا شود:

الف) دعوای عمومی برای حفظ حدود و مقررات الهی یا حقوق جامعه و نظم

عمومی،

ب) دعوی خصوصی برای مطالبه ضرر و زیان ناشی از جرم و یا مطالبه کیفرهایی که به موجب قانون حق خصوصی بزه‌دیده است، مانند حد قذف و قصاص.

ماده (۱۰)

بزه‌دیده شخصی است که از وقوع جرم متحمل ضرر و زیان شده و چنانچه تعقیب مرتکب را درخواست کند، «شاکی» و هرگاه جبران ضرر و زیان وارد شده را مطالبه کند، «مدعی خصوصی» نامیده می‌شود.

ماده (۱۱)

تعقیب متهم و اقامه دعوا از جهت حیثیت عمومی برعهده دادستان و اقامه دعوا و درخواست تعقیب متهم از جهت حیثیت خصوصی با شاکی یا مدعی خصوصی است.

ماده (۱۲)

تعقیب متهم در جرائم قابل گذشت، فقط با شکایت شاکی شروع و در صورت گذشت او موقوف می‌شود.

تبصره - تعیین جرائم قابل گذشت به موجب قانون است.

ماده (۱۳)

تعقیب امر کیفری که طبق قانون شروع شده است و اجرای مجازات موقوف نمی‌شود، مگر در موارد زیر:

الف) فوت متهم یا محکوم علیه ،

ب) گذشت شاکی یا مدعی خصوصی در جرائم قابل گذشت،

ج) شمول عفو،

د) نسخ مجازات قانونی،

هـ) شمول مرور زمان در موارد پیش‌بینی شده در قانون،

و) توبه متهم در موارد پیش‌بینی شده در قانون،

ز) اعتبار امر مختوم.

تبصره «۱» - درخصوص دیه برطبق قانون مجازات اسلامی عمل می‌گردد.

تبصره «۲» - هرگاه مرتکب جرم پیش از صدور حکم قطعی مبتلا به جنون

شود، تا زمان افاقه، تعقیب متوقف می‌شود.

ماده (۱۴)

شاکی می‌تواند جبران تمام ضرر و زیان‌های مادی و معنوی و منافع ممکن‌الحصول ناشی از جرم را مطالبه کند.

تبصره «۱» - زیان معنوی عبارت است از: صدمات روحی یا هتک حیثیت و

اعتبار شخصی، خانوادگی یا اجتماعی. دادگاه می‌تواند علاوه بر صدور حکم به

خسارت مالی، حکم به رفع زیان از طریق دیگر از قبیل الزام به عذرخواهی و درج

حکم در جراید و امثال آن نماید.

تبصره «۲» - هزینه‌های متعارف درمان که مازاد بر میزان دیه باشد، مطابق

نظر کارشناس یا براساس سایر ادله، قابل مطالبه است.

ماده (۱۵)

پس از آنکه متهم تحت تعقیب قرار گرفت، زیان‌دیده از جرم می‌تواند تصویر یا رونوشت مصدق تمام ادله و مدارک خود را برای پیوست کردن به پرونده به مرجع تعقیب تسلیم کند و نیز تا قبل از اعلام ختم دادرسی، دادخواست ضرر و زیان خود را تسلیم دادگاه کند. مطالبه ضرر و زیان و رسیدگی به آن، مستلزم رعایت تشریفات آیین دادرسی مدنی است.

ماده (۱۶)

هرگاه دعوی ضرر و زیان ابتدا در دادگاه حقوقی اقامه شود، دعوی مذکور قابل طرح در دادگاه کیفری نیست، مگر آنکه مدعی خصوصی پس از اقامه دعوا در دادگاه حقوقی، متوجه شود که موضوع واجد جنبه کیفری نیز بوده است که در این صورت می‌تواند با استرداد دعوا، به دادگاه کیفری مراجعه کند. اما چنانچه دعوی ضرر و زیان ابتدا در دادگاه کیفری مطرح و صدور حکم کیفری به جهتی از جهات قانونی با تأخیر مواجه شود، مدعی خصوصی می‌تواند با استرداد دعوا، برای مطالبه ضرر و زیان به دادگاه حقوقی مراجعه کند. چنانچه مدعی خصوصی قبلاً هزینه دادرسی را پرداخته باشد نیازی به پرداخت مجدد آن نیست.

ماده (۱۷)

دادگاه مکلف است ضمن صدور رأی کیفری، درخصوص ضرر و زیان مدعی خصوصی نیز طبق ادله و مدارک موجود رأی مقتضی صادر کند، مگر آنکه رسیدگی

به ضرر و زیان مستلزم تحقیقات بیشتر باشد که در این صورت، دادگاه رأی کیفری را صادر و پس از آن به دعوی ضرر و زیان رسیدگی خواهد کرد.

ماده (۱۸)

هرگاه رأی قطعی کیفری مؤثر در ماهیت امر حقوقی باشد، برای دادگاهی که به امر حقوقی یا ضرر و زیان رسیدگی می‌کند، متبع خواهد بود.

ماده (۱۹)

دادگاه در مواردی که حکم به رد عین، مثل و یا قیمت مال صادر می‌کند، مکلف است میزان و مشخصات آن را قید و در صورت تعدد محکوم‌علیه، حدود مسئولیت هریک را مطابق مقررات مشخص کند.

تبصره - در صورتی که حکم به پرداخت قیمت مال صادر شود، قیمت زمان اجرای حکم، ملاک است.

ماده (۲۰)

سقوط دعوای عمومی موجب سقوط دعوای خصوصی نیست. هرگاه تعقیب امر کیفری به جبهتی از جهات قانونی موقوف یا منتهی به صدور قرار منع تعقیب یا حکم برائت شود، دادگاه کیفری مکلف است، در صورتی که دعوای خصوصی در آن دادگاه مطرح شده باشد، مبادرت به رسیدگی و صدور رأی نماید.

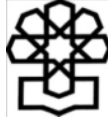
ماده (۲۱)

هرگاه احراز مجرمیت متهم منوط به اثبات مسائلی باشد که رسیدگی به آنها در صلاحیت مرجع کیفری نیست، بلکه از خصایص دادگاه حقوقی است، با تعیین ذینفع و با صدور قرار اناطه، تا هنگام صدور رأی قطعی از مرجع صالح، تعقیب متهم، معلق و پرونده به صورت موقت بایگانی می‌شود. در این صورت، هرگاه ذینفع ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ قرار اناطه بدون عذر موجه به دادگاه صالح رجوع نکند و گواهی آن را ارائه ندهد، مرجع کیفری به رسیدگی ادامه داده، تصمیم مقتضی اتخاذ می‌کند.

تبصره «۱» - در مواردی که قرار اناطه توسط بازپرس صادر می‌شود، باید ظرف سه روز به نظر دادستان برسد. در صورتی که دادستان با این قرار موافق نباشد حل اختلاف طبق ماده (۲۷۱) این قانون به عمل می‌آید.

تبصره «۲» - اموال منقول از شمول این ماده مستثنا هستند.

تبصره «۳» - مدتی که پرونده به صورت موقت بایگانی می‌شود، جزء مواعد مرور زمان محسوب نمی‌شود.

شماره مسلسل: ۱۲۴۱۵

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: درباره لایحه آیین دادرسی کیفری «پیشنهاد مرکز پژوهش‌ها» (باب اول: کلیات)

نام دفتر: مطالعات حقوقی (گروه جزا)

تهیه و تدوین: مجتبی جاویدی

مدیر مطالعه: حجت‌الاسلام والمسلمین جلیل محبی

ناظر علمی: بهزاد پورسید

همکاران داخل مرکز: سیدمیثم عظیمی، محمد زهروی، حمید بهره‌مند، امیرحسین جلالی، حامد رحمانیان

همکاران خارج از مرکز: محمد آشوری، علی خوشوقتی، علی‌اکبر مهابادی، محمد نصری‌صالح آبادی، حسنعلی مؤذن‌زادگان، جواد طهماسبی، محمود آخوندی، محمد مصدق

متقاضی: کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۳/۳۰